En vanskeligere verden

Pelagisk Arena

Ålesund, 10. januar 2024

Harald Magnus Andreassen

SpareBank 1 MARKETS

Av og til går det skikkelig galt: Kriger, pandemier, revolusjoner, depresjoner

Utallige finanskriser, resesjoner. Tullete politikk. Men så langt har det stort sett gått rett vei!

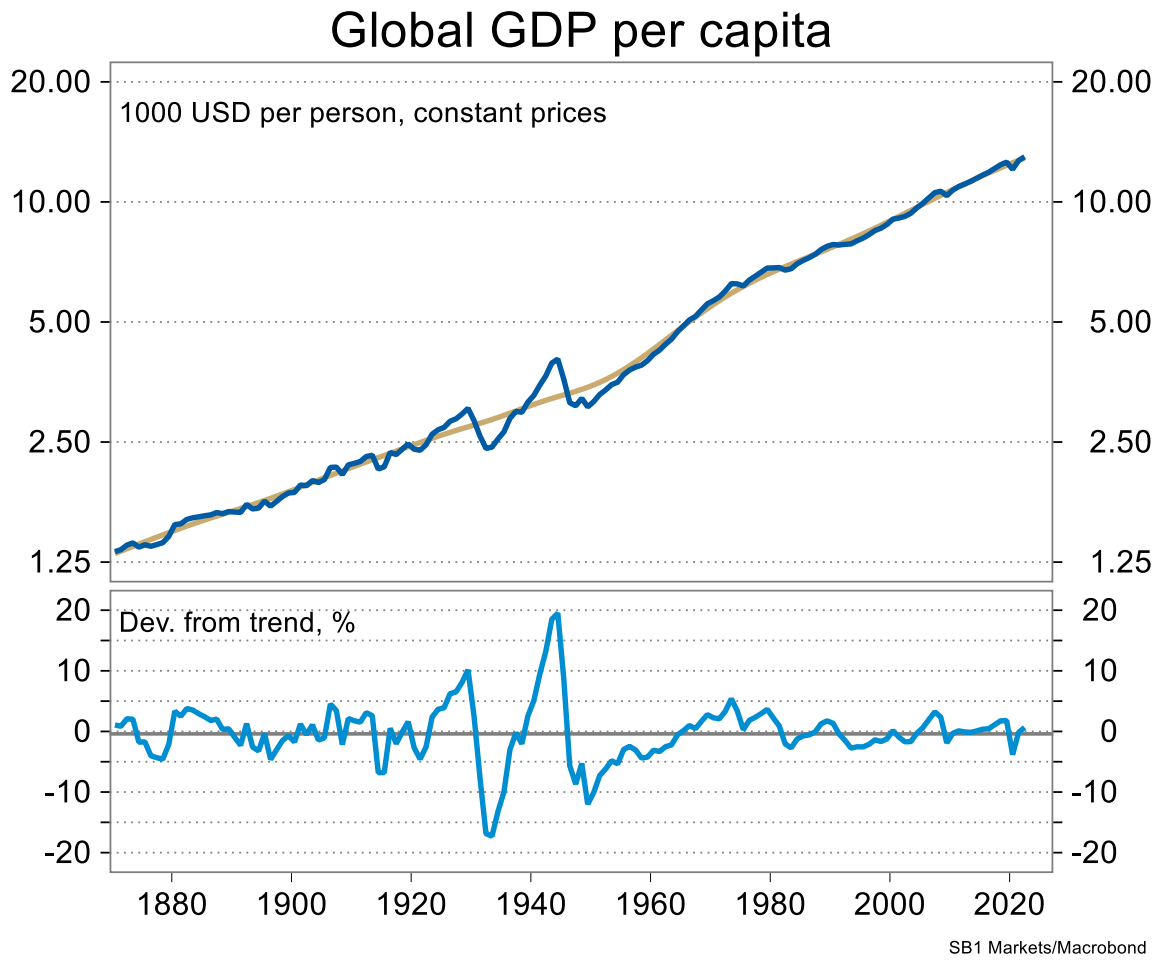

- **Det er mye å bekymre seg over nå**
  - Inflasjon og «høye» renter
  - Kriger her og der
  - Mer kanoner, mindre smør
  - Handels- og teknologikriger m/Kina
  - De-globalisering, WTO parkeres
  - Klimaskiftet ikke gratis
    (og ikke all statlig innsats er smart)
  - Forskjells-økonomien
  - Demokratiene sliter:
    Populisme og ekstremisme
    Trump kommer tilbake?
  - Demografien

- **Men hvor mye verre enn før blir det?**

Av og til går det skikkelig galt: Kriger, pandemier, revolusjoner, depresjoner

Men de som har tatt sjansen på at verden består og tatt risiko, har vunnet

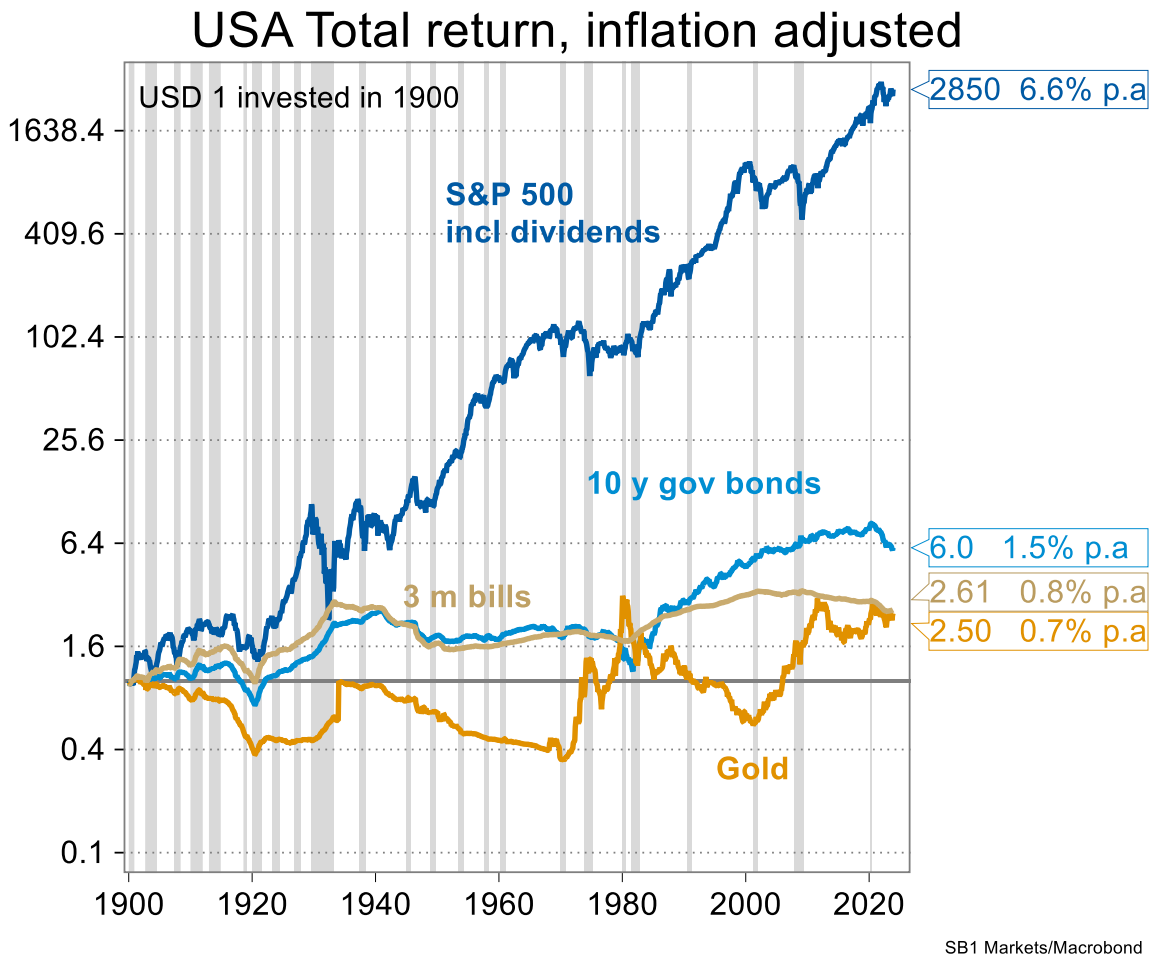

- **Ta risiko**, driv business, kjøp aksjer og eiendom
- **Spre risikoen** (om du ikke er entreprenør)
- De som **tar risk og sprer den, tjener mer** enn de spiller safe. *De trenger bare en tiårs-horisont*

Liberale demokratier lykkes utvilsomt best

Men verden går ikke lenger i den retningen

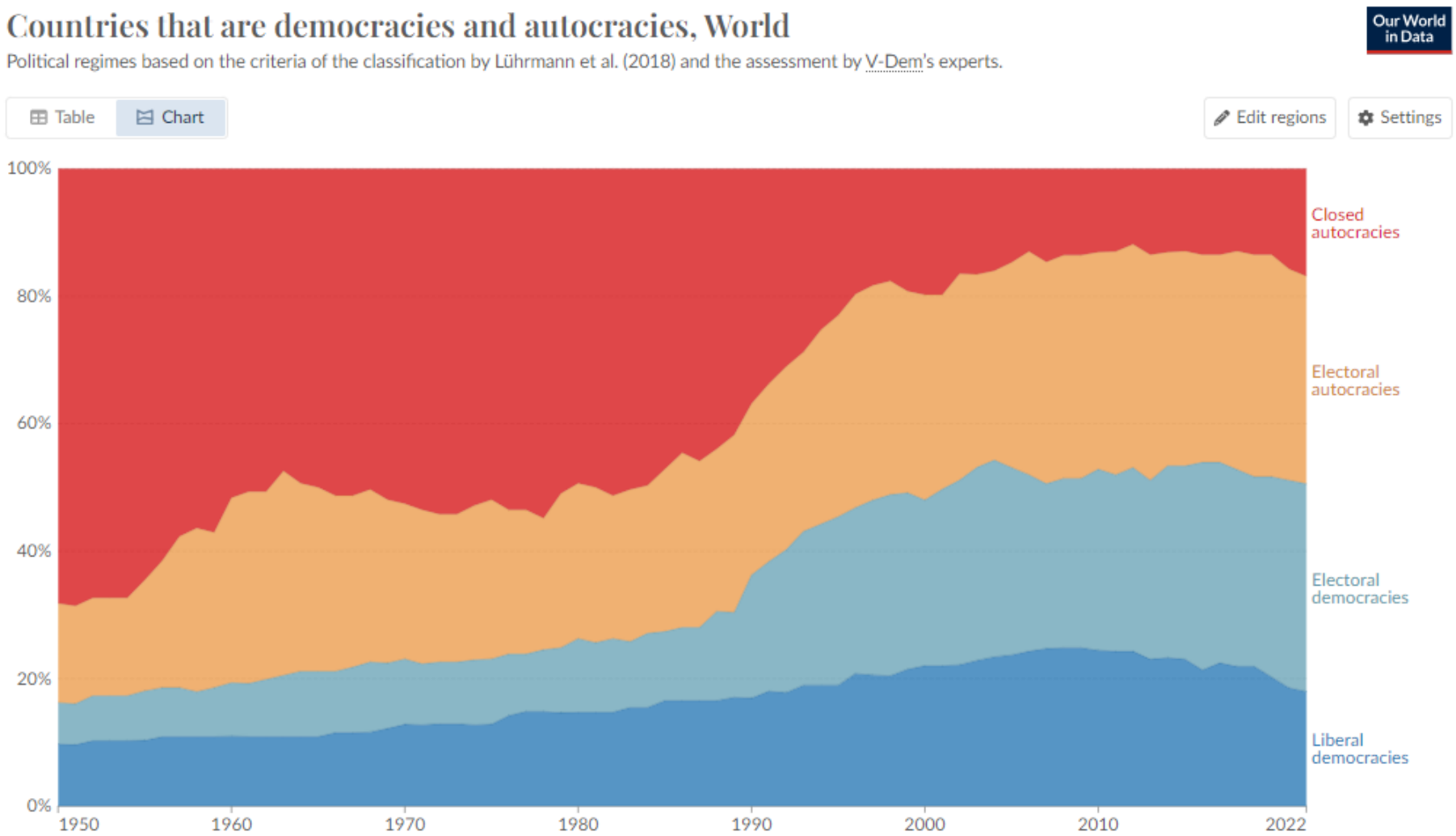

Mange flere handelsrestriksjoner de siste årene

… og lav vekst i global handel etter finanskrisen (2008/10)

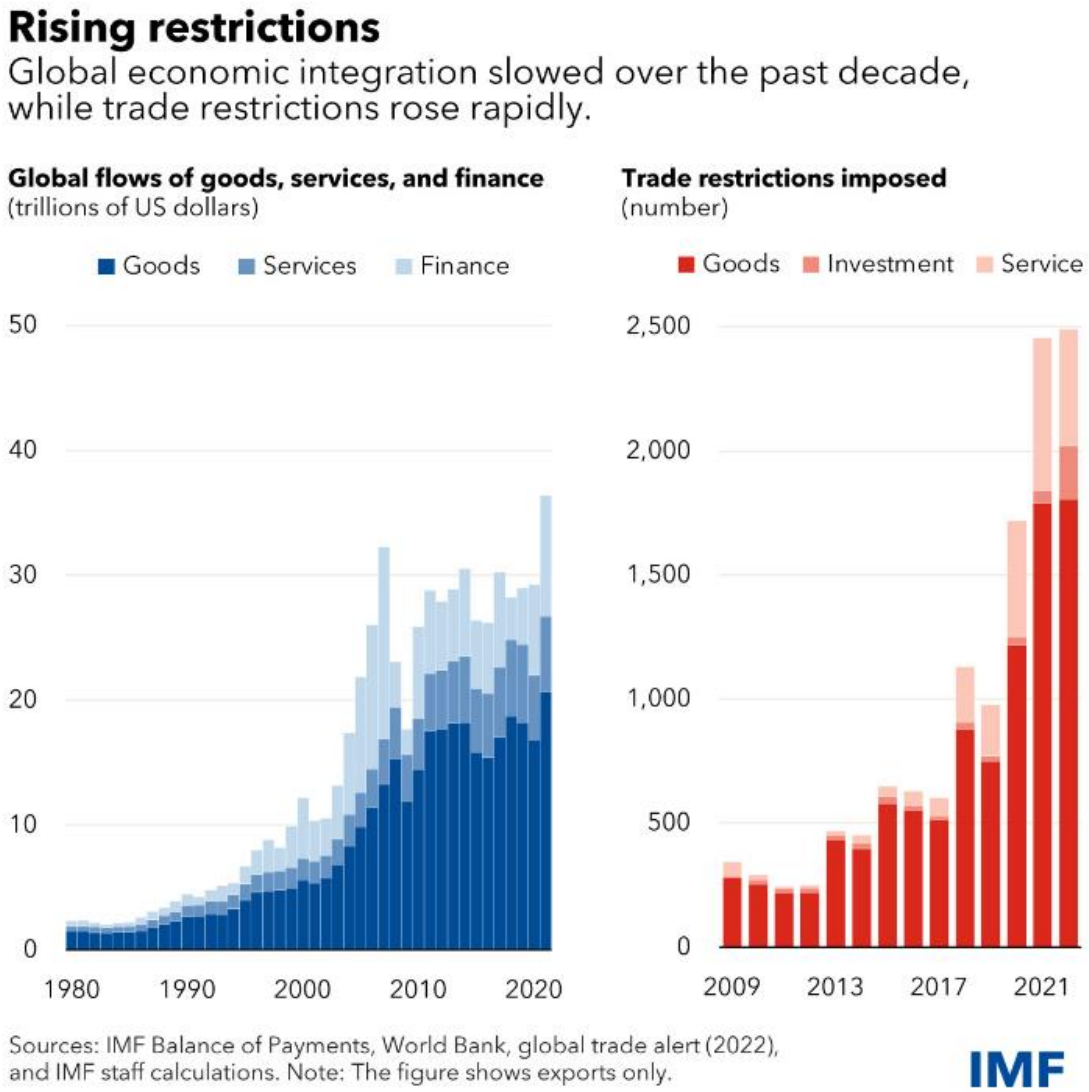

Globalisering er fantastisk. De-globalisering er kostbart. Og farlig

Figure 1: Global trade volumes and real GDP growth: The very long term view[2]

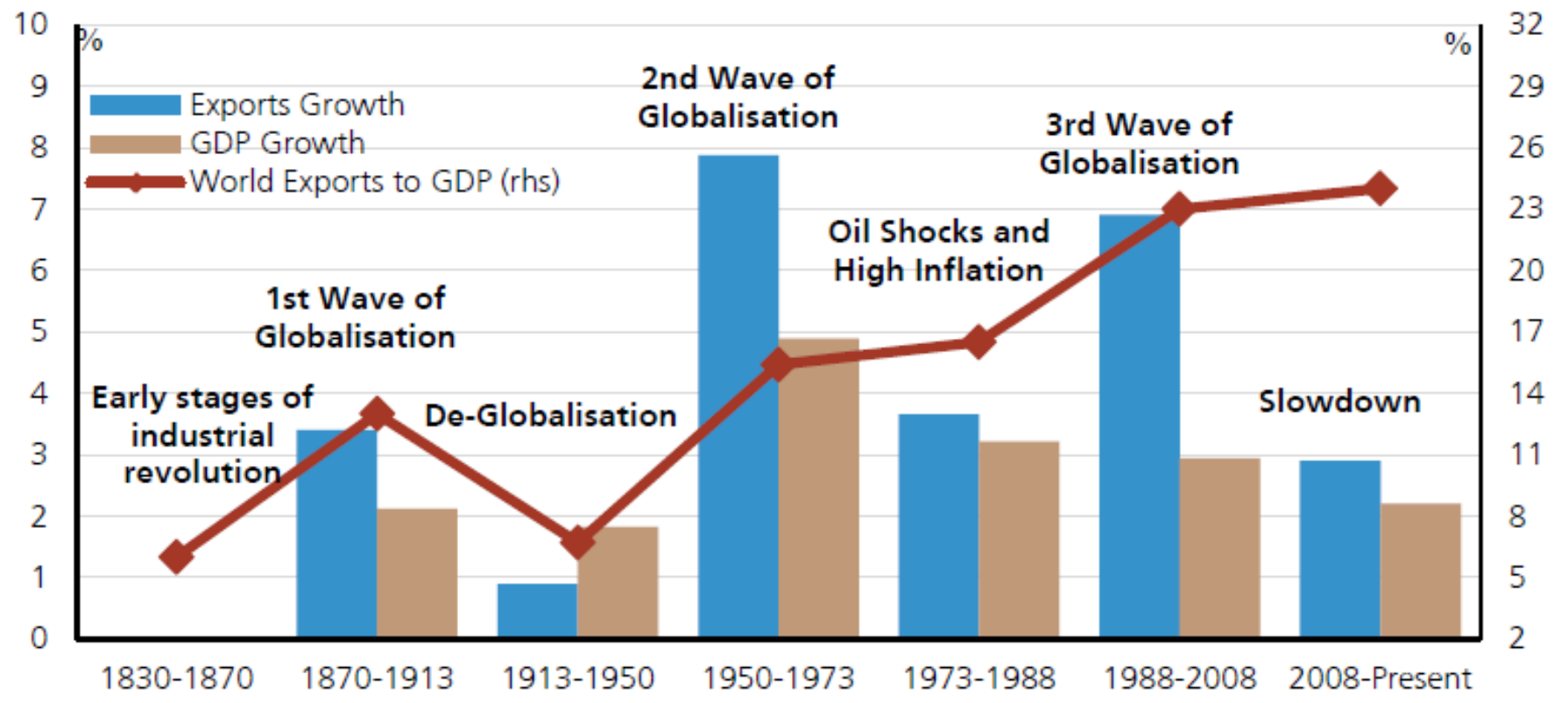

Source: Maddison, IMF, WTO, World Bank, Haver, UBS estimates

Hvor utsatt er fisk i en ny og mer konfliktfylt handelspolitisk verden?

1) De største konfliktene

- Militære konflikter
- Kamp om teknologisk hegemoni
- Det grønne skiftet – nytt rom for «industripolitikk»

2) Handelsregimet

- USA vil forlate den verdensorden de selv skapte – og som så godt som alle tjente STORT på!
- Små land er mer utsatt enn før, færre som forsvarer «gode prinsipper»
- Kan gå mot regionale blokker

3) Handelsavtalene for fisk

- Stort sett ganske fri handel med fisk
- Småutfordringer:
  - Japan
  - UK/Brexit/kvotesplitt

Hvor står fiskerinæringen?

- Krig og kamp: Fisk og fangst ikke spesielt utsatt, ikke «strategisk» (selv om mat er viktig)
  - Konflikter om kvotefordeling, havet tømmes?
- Fisk neppe utsatt vs ny, grønn proteksjonisme
- Viktig å være sammen med noen som kan tenkes å ville ivareta våre interesser
  - ***Åpenbart hvilken blokk vi tilhører***
- Slike «små-problemer» har vi alltid hatt, blir neppe verre enn før?

Når skal båten bygges (eller konsesjonen kjøpes)?

Investeringsbeslutningene er alltid de viktigste

Det er og ***har alltid vært*** mye risiko i fiskeriene

- Fiskebestander – vandringer/overfiske
- Kvoter
- Kvotesystemet
- Leveringsreguleringer
- Fangstlykke
- Priser

- **Valutakurs**
- Bunkerspris
- **Renter**
- Lønnsnivå
- (Handelspolitikk)

… og en vakker dag også skatteendringer??

Hvor mye ekstra risiko fra «geopolitikken»?

- Ikke nok til å påvirke de viktigste beslutningene for et fiskebåtrederi?

For næringen:

- Vær på vakt, følge opp handelspolitikk
- Alltid se etter nye markedsmuligheter

Et ganske stort eventyr!

Fangstvolumene stiger ikke, ***men det har prisene gjort!***

Pelagisk – volum og verdi

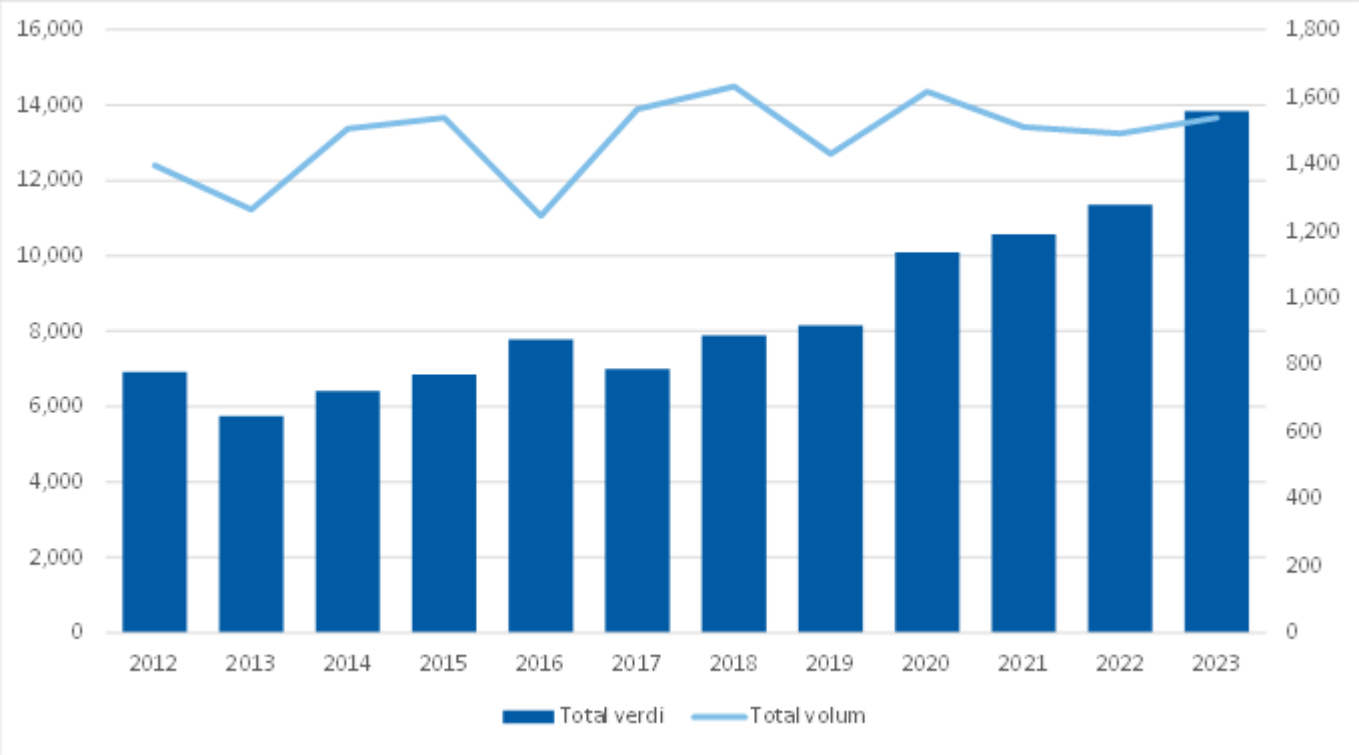

- Prisvekst pr. år siste 11 år
  - Sild 9%
  - Makrell 17%
- Matpriser (råvarer) generelt har ikke steget så mye. Siste 11 år:
  - I SDR 0,6% pr år
  - I NOK 5% pr år
    fordi NOK har falt en del…

Men *proteiner* har blitt dyrere. Pelagisk henger ganske godt med

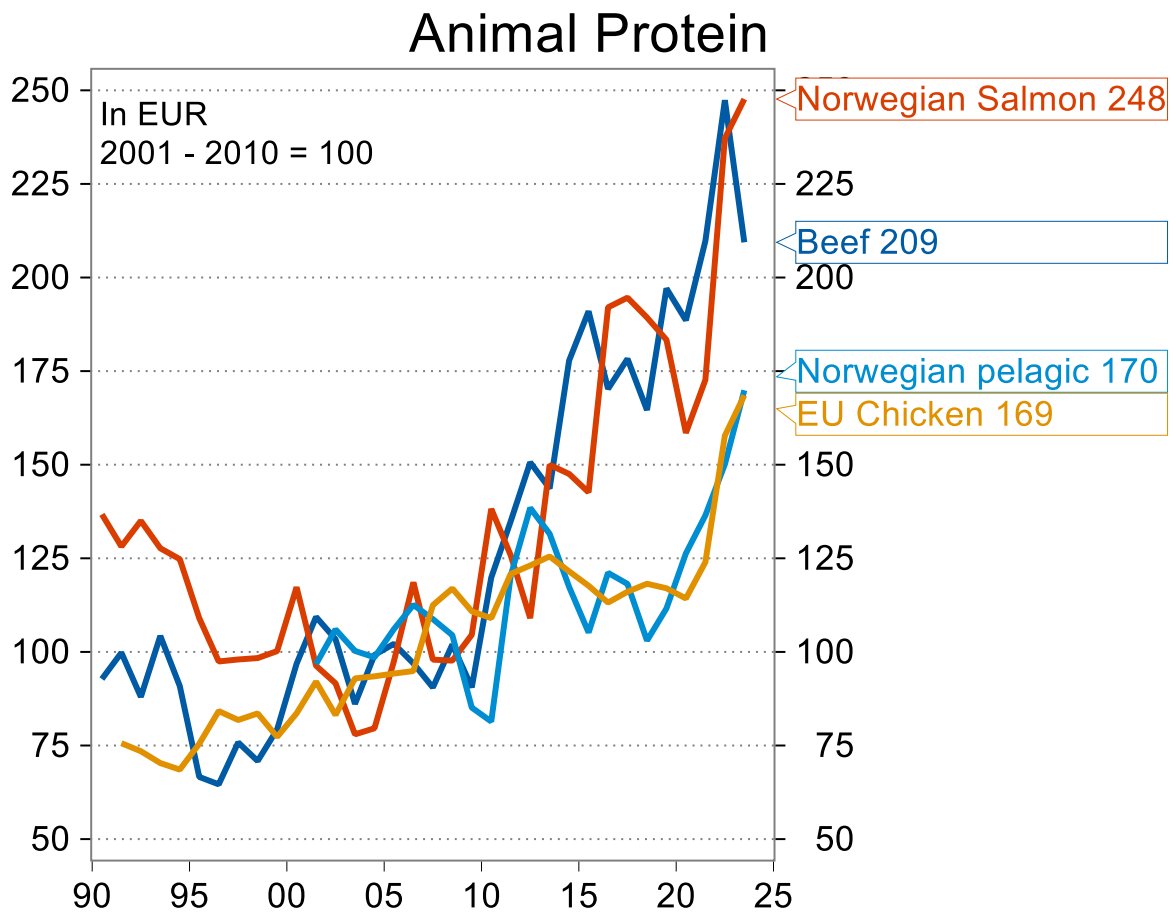

SB1 Markets/Macrobond

Hva er den økonomiske «krisen»?

Kanskje ikke hva du tror…

- **Arbeidsledigheten** i rike land den laveste siden 1979
- **Sysselsettingsandelen** er rekordhøy de fleste land
- Det har aldri før vært så **mange ledige, ubesatte stillinger**

- **Prisveksten** ble altfor høy:
  For lav rente og for mye statsstøtte ut av pandemien
- **Lønnsveksten** har blitt altfor høy

… fordi det har gått for godt i økonomiene våre

- ***Nå gjør sentralbankene hva de kan for å løse «krisen»***
  - Bremse **veksten**
  - Få **arbeidsledigheten** litt opp
  - Presse lønnsvekst og marginer i bedriftene ned
    → ***For å få ned prisveksten***
  - ***Og de er i ferd med å lykkes!***

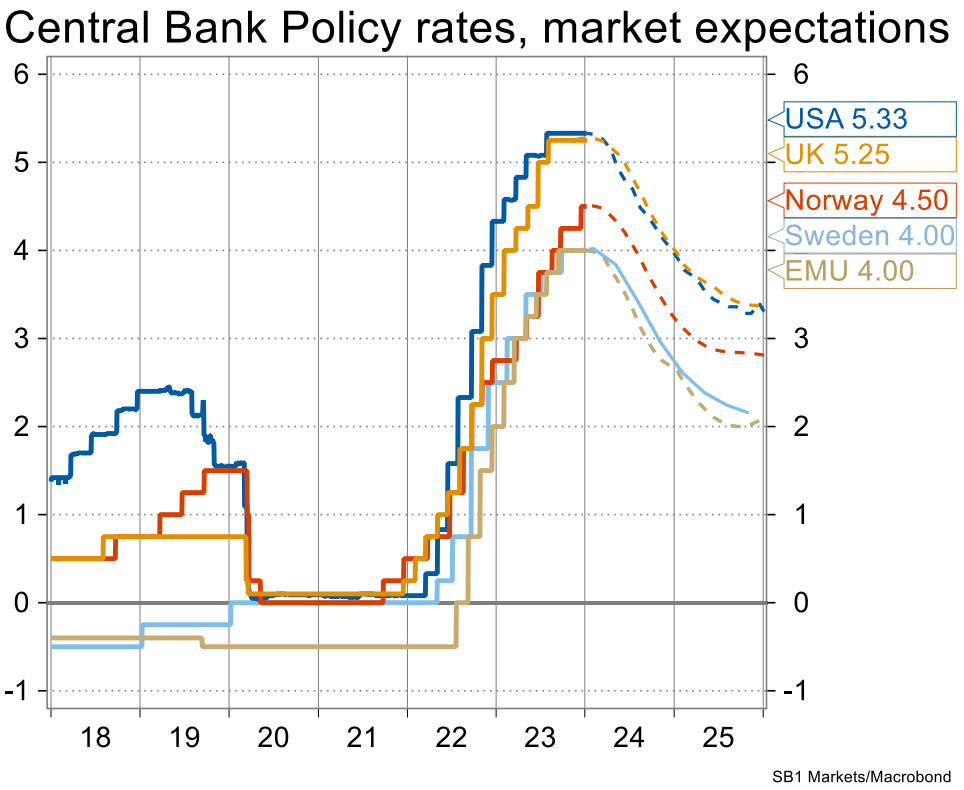

Vi må lære oss å leve med dette! Rentene kommer neppe tilbake til «0»

… og høy lønns- og prisvekst vil ikke «betale regningen», de neste årene. ***Realrenten har steget***

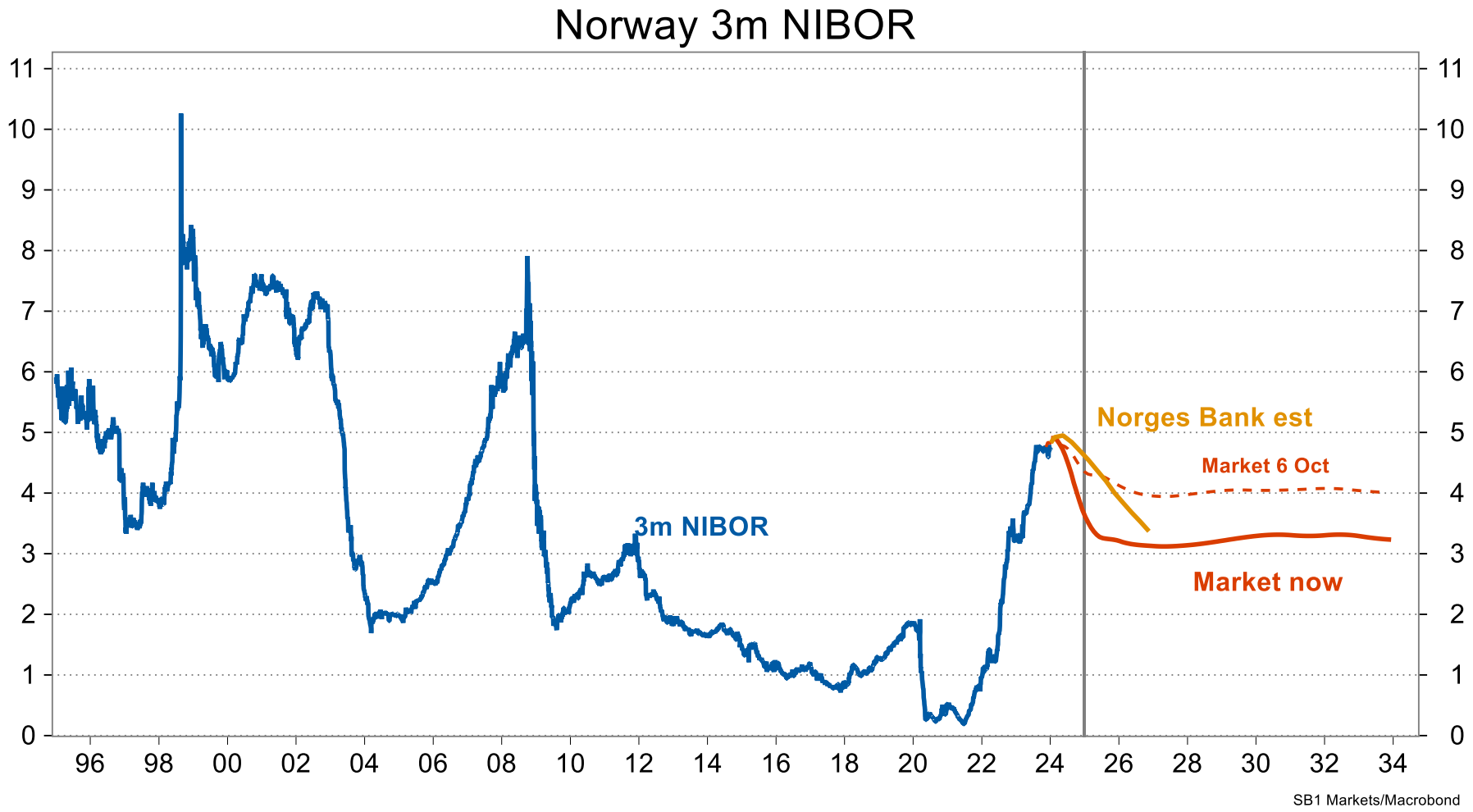

Aldri glem hvem som egentlig bestemmer det hele!

Australia ☺

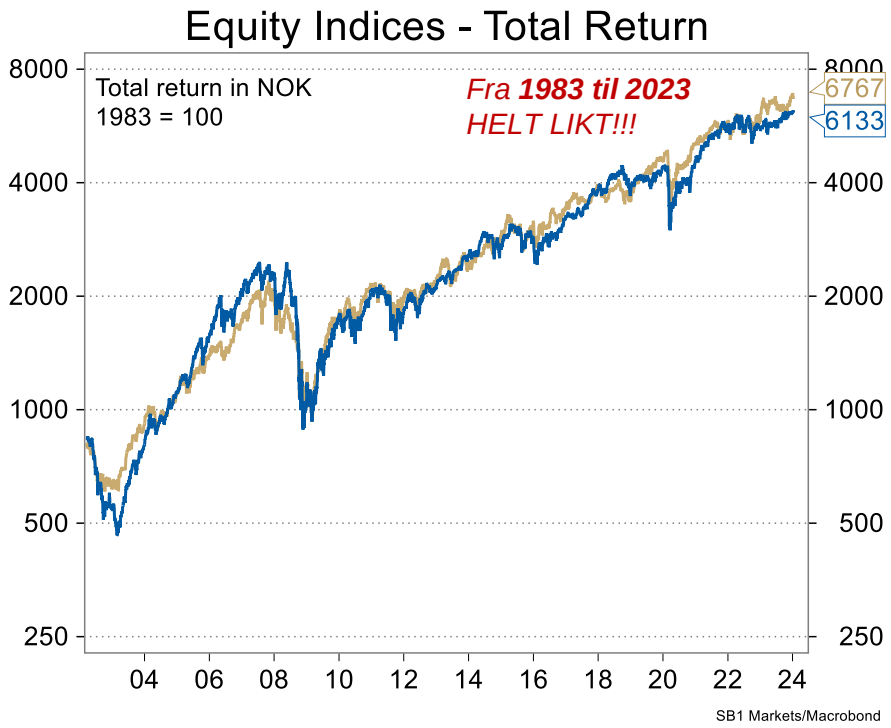

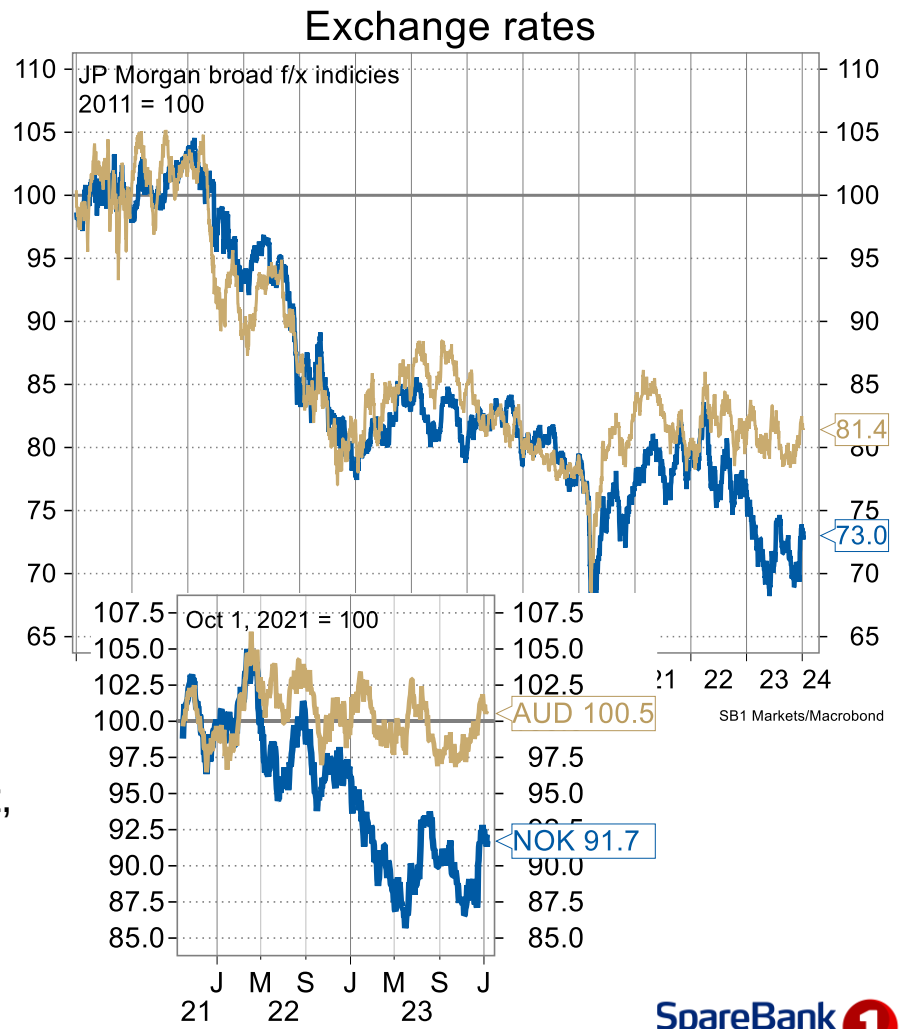

- Ikke Australia, men **det globale kapitalmarkedet**, selvsagt

SpareBank 1 MARKETS

Kronen var altfor sterk i 2013 – kostnadsnivået var altfor høyt!

Men vi har havnet i den andre grøften: ***Vi har blitt for billige, norske lønninger er for lave!***

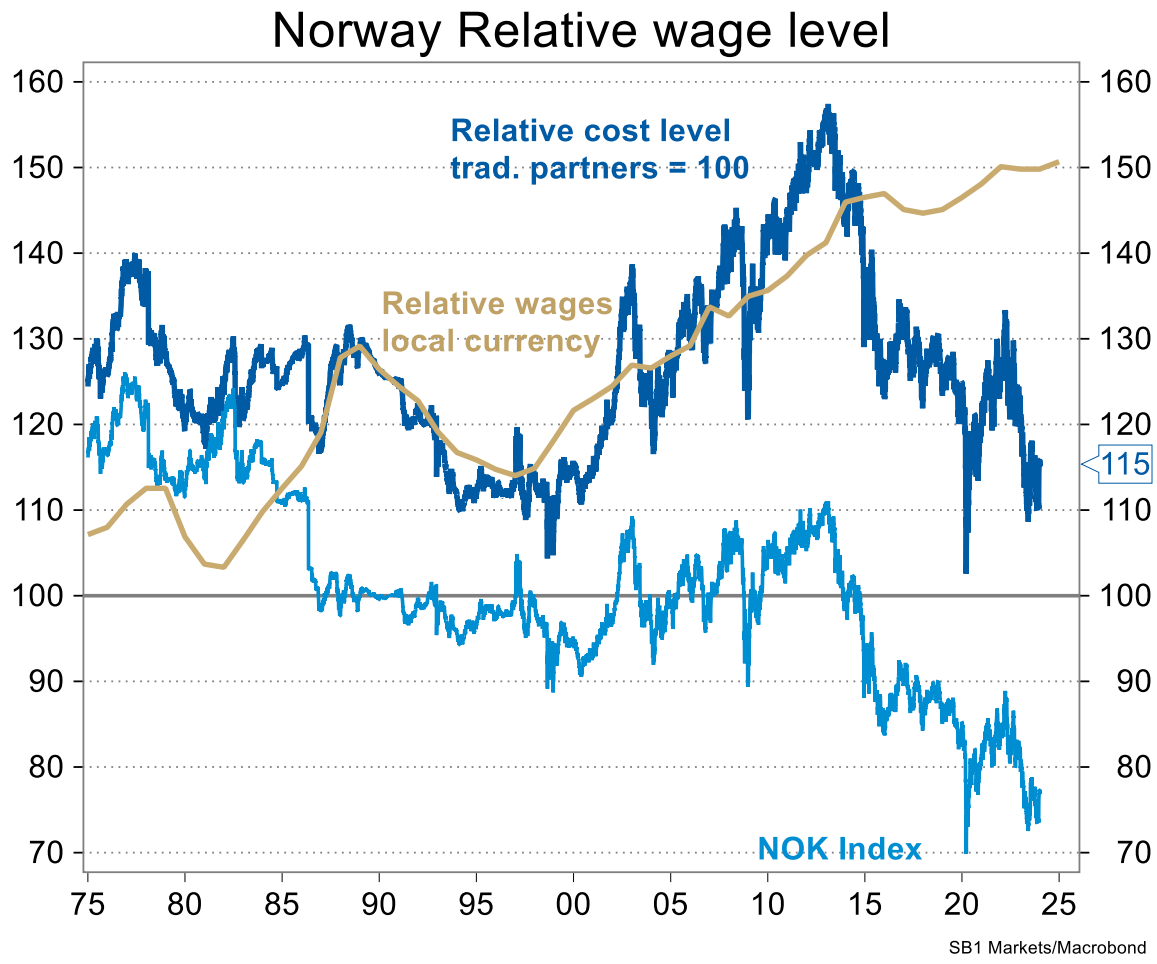

… og det er det neppe noen god grunn til!

- **Avkastningen fra oljefondet dekker ¼ av importregningen vår!**
  - Vi trenger derfor **mindre eksport** enn før for betale i for importen!
- ***Men vi skal «ut av oljen» - må være konkurransedyktige***
- ***Likevel, nå er kostnadsnivået for lavt, selv etter Norges Banks desember-stunt***
- ***Dere må belage dere på en sterkere krone!***
- ***Tenk gjennom valuta-strategien, særlig når du låner!***

SpareBank 1 MARKETS

En vanskeligere verden. Men skitt fiske!

Pelagisk Arena

Ålesund, 10. januar 2024

Harald Magnus Andreassen

SpareBank 1 MARKETS